

GARANTAREA ȘI OCROTIREA PROPRIETĂȚII PRIVATE, O PREOCUPARE CONSTANTĂ A AVOCATULUI POPORULUI

Adjunct al Avocatului Poporului Emil Mihai PAȘOLEA

Abstract

The present material outlines the contribution of the People's Advocate institution in identifying and rectifying systemic issues, as well as its role in ensuring the right to private property over forest assets. The work highlights the complexity and challenges encountered in securing the right to private property over forest assets, along with the continuous involvement of the People's Advocate in protecting these rights against authorities.

Simultaneously, I aimed to emphasize the complexity of the legislative process and the difficulties encountered in ensuring citizens' property rights. I also underscored the necessity of strengthening institutional mechanisms and concrete actions to protect citizens rights in the field of private property. Additionally, the role of the People's Advocate in this dynamic was emphasized.

Keywords: *People's Advocate, Ombudsman, Protection of citizens' rights and freedoms, Right to private property, Ministry of Environment, Waters and Forests, Forest Code, European Union Guidelines, State aid schemes, forest lands.*

I. Avocatul Poporului, prezentare generală

În cadrul organizațiilor și instituțiilor care au ca scop protecția drepturilor și libertăților cetățenești, se înscrie și Ombudsmanul, instituție de sorginte scandinavă, cunoscută în România sub titulatura de: „Avocatul Poporului”.

Ca instituție de tip ombudsman, Avocatul Poporului contribuie la soluționarea conflictelor dintre persoanele fizice și autoritățile administrației publice, pe cale amiabilă, prin mediere și dialog.

Așa cum scria Jorge Maiorano, în lucrarea sa, „Ombudsmanul și protecția drepturilor omului”: „Ombudsmanul constituie o formă de control independent și depolitizat al autorităților publice sau cel puțin al operațiunilor lor administrative. El se prezintă ca o opțiune pentru corectarea greșelilor administrației publice, întrucât pentru cetățeni el este un agent expert și imparțial a cărui activitate nu atrage nici o cheltuială pentru reclamații, fără tergiversări, fără ten și una de a discuta cu o parte adversă”¹.

---

¹ Jorge L. Maiorano, „Ombudsmanul și protecția drepturilor omului”, în Drepturile omului nr. 1/1992, p. 23.

În scopul îndeplinirii rolului său constituțional de garant al drepturilor și libertăților cetățenești, Avocatul Poporului acționează în mod independent și transparent împotriva administrării defectuoase și a încălcării drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, acesta „are ca funcție apărarea drepturilor și libertăților cetățenești, fiind o garanție constituțională instituționalizată a acestora, în temeiul căreia el acționează atât din oficiu, cât și la cererea persoanelor interesate”².

Avocatul Poporului (Ombudsmanul) din România s-a poziționat mereu ca unul dintre cei mai activi actori în identificarea disfuncționalităților sistemice și corectarea acestora, prin modalitățile specifice puse la dispoziție de Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată.

În acest sens, prezenta lucrare își propune să prezinte demersurile întreprinse de Avocatul Poporului din România, în scopul garantării exercitării în mod liber a dreptului de proprietate privată, garantat de art. 44 din Constituția României³, în ceea ce privește proprietarii de fond forestier.

II. Scurte considerente privind dreptul de proprietate

După dispozițiile Codului civil de la 1864⁴, Constituția de la 1866 conferă proprietății un caracter sacru și inviolabil. Spre deosebire de aceasta, Constituția de

---

² Ioan Muraru și Mihai Constantinescu, „Studii constituționale”, Vol. I, Ed. Actami, 1995, București, p. 49.

³ Art. 44 Constituția României: (1) Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.

(2) Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală.

(3) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreaptă și prealabilă despăgubire.

(4) Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

(5) Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității.

(6) Despăgubirile prevăzute în alineatele (3) și (5) se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin justiție.

(7) Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

(8) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(9) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

⁴ Art. 480 C. civ. definea proprietatea ca „dreptul ce are cineva de a se bucura și dispune de un lucru în mod exclusiv și absolut, însă în limitele determinate de lege”. (R.S. Zamfir, op. cit., disponibilă la adresa: www.drept.uvt.ro).

la 1923 garantează drepturile de proprietate. Tot prin Constituția din 1923 se stipulează că bogățiile subsolului sunt proprietatea statului, se garantează dreptul de proprietate de orice natură, precum și creanțele asupra statului și se prevede că nimeni nu poate fi expropriat decât pentru cauză de utilitate publică și după o dreaptă și prealabilă despăgubire stabilită pe cale judecătorească.

Schimbarea regimului politic din 1947 aduce transformări majore în privința regimului juridic al proprietății, prin trecerea mijloacelor de producție aflate în mâini particulare în proprietatea statului, ca bunuri ale întregului popor, prin declararea pământului ca aparținând celor ce muncesc.

Astfel, în baza prevederilor Constituției de la 1948, s-a împlinit naționalizarea mijloacelor de producție, exproprierea proprietăților moșierești și colectivizarea proprietăților Agricole⁵. Constituțiile din 1948 și 1952 prevedeau renunțarea la domeniul public, iar Constituția din 1965 statua că mijloacele de producție sunt proprietate socialistă.

Proprietatea statului, astfel reglementată, limitează proprietatea individuală și diminuează semnificativ prerogativele acesteia față de reglementarea din Codul civil de la 1864 și din Constituția din 1923. Se instituie un control excesiv asupra proprietății, în numele unei aparente democrații populare, iar dreptul de proprietate își pierde configurațiile sale clasice.

În această perioadă apare proprietatea socialistă de stat, proprietatea cooperatistă și proprietatea personală, aceasta din urmă reducându-se la posibilitatea persoanelor fizice de a avea în proprietate o locuință, bunuri mobile de folosință casnică, cele strict personale și, eventual, un autoturism de producție națională, achiziționat de pe piața internă.

Revenirea la reglementările raționale ale dreptului de proprietate, la normalitatea pe care o cunoaștem astăzi se va face după înlăturarea regimului comunist, în decembrie 1989.

Constituția din 1991, în art. 41 și art. 135, prevedea două forme de proprietate, proprietatea privată și proprietatea publică, consacrand în același timp ocrotirea proprietății private, în mod egal, indiferent de titular. Aceasta este prima reglementare din perioada post-comunistă care statuează că dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului sunt garantate, iar conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite prin lege.

Prevederea din art. 41 alin. (2) din Constituție, privind garantarea și ocrotirea egală a proprietății private, indiferent de titular a fost redactată în condițiile în care, la momentul adoptării legii fundamentale, era încă vie amintirea concepției potrivit căreia proprietatea de stat era apărută mult mai viguros decât proprietatea așa-zisă de grup și decât proprietatea individuală.

---

⁵ B. Berceanu, *Istoria constituțională a României, în context internațional*, Ed. Rosetti, București, 2003, p. 458.

În acest context social și politic, apare tot mai des în retorica publică noțiunea de „Stat de drept”, care se vrea a deveni acea ordine statală care se întemeiază, în esență, pe supremația legii, iar nu pe puterea discreționară a conducătorilor, indiferent dacă discutăm de persoane, sau de instituții.

În cadrul statului de drept, recunoașterea valorilor democratice și promovarea și apărarea drepturilor cetățenilor constituie un obiectiv major, garantat de cele mai multe ori prin legea fundamentală.

Constituția României proclamă în mod expres faptul că statul de drept este o componentă fundamentală a unei societăți democratice, prin chiar art. 1 alin. (3) care dispune că *„România este stat de drept, democratic și social, în care demnitatea omului, drepturile și libertățile cetățenilor, libera dezvoltare a personalității umane, dreptatea și pluralismul politic reprezintă valori supreme, în spiritul tradițiilor democratice ale poporului român și idealurilor Revoluției din decembrie 1989, și sunt garantate”*.

Din simpla lectură a textului citat rezultă, fără îndoială, ideea că Statul Român își asumă rolul de garant al drepturilor cetățenești, deci implicit dreptul la proprietate privată.

III. Sesizarea Avocatului Poporului

Potrivit Regulamentului de organizare și funcționare a instituției Avocatul Poporului, instituția își exercită atribuțiile din oficiu sau la cererea persoanelor fizice, indiferent de cetățenia, vârsta, sexul, apartenența politică sau convingerile religioase.

În acest context, au fost înregistrate în cursul anului 2015, două petiții prin care se reclama faptul că Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor refuză să pună în aplicare dispozițiile art.97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, republicat, în vigoare la acea dată, respectiv faptul că nu au fost aprobate Normele metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale prevăzute la art. 99 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, republicat.

Cele două sesizări au fost formulate în perioada septembrie - noiembrie 2015 și priveau modalitatea de punere în aplicare a Legii nr. 46/2008 privind Codul silvic, normă care la art.3(1) stabilește că *„Fondul forestier național este, după caz, proprietate publică sau privată și constituie bun de interes național”*.

A. Legislația în vigoare la data petiționării

Potrivit art. 97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, republicat: *„În scopul gestionării durabile a fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice și a celui proprietate publică și privată a unităților administrativ-teritoriale, statul alocă anual de la buget, prin bugetul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură, sume pentru:*

a) asigurarea integrală de la bugetul de stat a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha., indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație; plata se face către ocolul silvic care a și gură administrarea sau serviciile silvice, după caz;

b) acordarea unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă...

Art. 98. - Sumele prevăzute la art. 97 alin. (1) lit. a), c), d) și e) se pun la dispoziția ocolului silvic care a și gură serviciile silvice, cele prevăzute la art. 97 alin. (1) lit. b), f) și g) și la art. 101 se pun la dispoziția proprietarilor, iar cele prevăzute la art. 21 alin. (4) se pun la dispoziția structurilor teritoriale de specialitate ale autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.

Art. 99. - (1) Normele metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale prevăzute la art. 98 se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale care răspunde de silvicultură, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentului cod.

Astfel, deși legislația în vigoare la acea vreme prevedea faptul că Statul Român a și gură pe de o parte costurile de administrare și serviciile silvice pentru terenuri forestiere cu suprafață maximă de 30 ha, precum și compensații pentru produsele lemnoase nerecoltate, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă, proprietarii de fond forestier nu-și puteau valorifica aceste drepturi, ca urmare a faptului că, pe de o parte nu erau bugetate sumele necesare, iar pe de alta parte nu au fost aprobate „Normele metodologice de acordare”.

Pentru o mai bună înțelegere a cronologiei demersurilor întreprinse de Avocatul Poporului, precum și a modalității greoaie în care instituțiile statului au înțeles să dea curs solicitărilor Ombudsmanului național, urmează să prezint individual fiecare demers.

B. Demersurile Avocatului Poporului întreprinse în scopul punerii în aplicare a dispozițiilor art. 97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic

Prin petiția din 21 septembrie 2015, domnul Ion sesizează Avocatul Poporului în contextul dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, reglementat de art. 52⁶ din Constituția României, republicată și al dreptului de proprietate privată,

⁶ Art. 52 Constituția României: (1) Persoana vătămată într-un drept al său ori într-un interes legitim, de o autoritate publică, printr-un act administrativ sau prin nesoluționarea în termenul legal a unei cereri, este îndreptățită să obțină recunoașterea dreptului pretins sau a interesului legitim, anularea actului și repararea pagubei.

(2) Condițiile și limitele exercitării acestui drept se stabilesc prin lege organică.

(3) Statul răspunde patrimonial pentru prejudiciile cauzate prin erorile judiciare. Răspunderea statului este stabilită în condițiile legii și nu înlătură răspunderea magistraților care și-au exercitat funcția cu rea-credință sau gravă neglijență.

garantat de art. 44⁷ din legea fundamentală, cu privire la faptul că Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor refuză să pună în aplicare dispozițiile art. 97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic.

Avocatul Poporului a solicitat lămuriri Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, care, în 16.11.2015, răspunde:

„Prevederea art. 97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare referitoare la asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice de la bugetul de stat, pentru terenurile forestiere cu suprafețe de până la 30 ha, nu a fost conformă cu Liniile directe comunitare privind ajutoarele de stat în sectorul agricol și forestier în perioada 2007-2013 și nu este conformă nici cu Orientările Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale în perioada 2014-2020 (2014/C204/01), publicate în Jurnalul Oficial al Comunității Europene, seria C, nr. 204 din 1 iulie 2014.

Având în vedere că Liniile directe comunitare privind ajutoarele de stat în sectorul agricol și forestier în perioada 2007-2013 au constituit și, respectiv, Orientările Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale în perioada 2014-2020 (2014/ C 204/01), constituie în prezent cadrul legal de acordare a ajutoarelor de stat pentru sectorul forestier, solicitarea unei decizii favorabile pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice de la bugetul de stat, pentru terenurile forestiere cu suprafețe de pădure până la 30 ha, nu a putut să fie realizată și respectiv nu se va putea realiza nici pentru viitor.

Astfel, ținând cont de cele de mai sus, decontarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice de la bugetul de stat pentru terenurile forestiere cu suprafețe de până la 30 ha, prevăzute de Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare, nu se poate realiza”.

---

⁷ Art. 44 Constituția României: (1) Dreptul de proprietate, precum și creanțele asupra statului, sunt garantate. Conținutul și limitele acestor drepturi sunt stabilite de lege.

(2) Proprietatea privată este garantată și ocrotită în mod egal de lege, indiferent de titular. Cetățenii străini și apatrizii pot dobândi dreptul de proprietate privată asupra terenurilor numai în condițiile rezultate din aderarea României la Uniunea Europeană și din alte tratate internaționale la care România este parte, pe bază de reciprocitate, în condițiile prevăzute prin lege organică, precum și prin moștenire legală.

(3) Nimeni nu poate fi expropriat decât pentru o cauză de utilitate publică, stabilită potrivit legii, cu dreptă și prealabilă despăgubire.

(4) Sunt interzise naționalizarea sau orice alte măsuri de trecere silită în proprietate publică a unor bunuri pe baza apartenenței sociale, etnice, religioase, politice sau de altă natură discriminatorie a titularilor.

(5) Pentru lucrări de interes general, autoritatea publică poate folosi subsolul oricărei proprietăți imobiliare, cu obligația de a despăgubi proprietarul pentru daunele aduse solului, plantațiilor sau construcțiilor, precum și pentru alte daune imputabile autorității.

(6) Despăgubirile prevăzute în alineatele (3) și (5) se stabilesc de comun acord cu proprietarul sau, în caz de divergență, prin justiție.

(7) Dreptul de proprietate obligă la respectarea sarcinilor privind protecția mediului și asigurarea bunei vecinătăți, precum și la respectarea celorlalte sarcini care, potrivit legii sau obiceiului, revin proprietarului.

(8) Avera dobândită licit nu poate fi confiscată. Caracterul licit al dobândirii se prezumă.

(9) Bunurile destinate, folosite sau rezultate din infracțiuni ori contravenții pot fi confiscate numai în condițiile legii.

Având în vedere că Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic conține prevederi pe care Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor recunoaște că nu a putut să le pună în practică, și care apreciază că nu se vor putea realiza nici pentru viitor, Avocatul Poporului insistă în demers, solicitând soluții, însă Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, refuză să mai răspundă, motiv pentru care Ombudsmanul sesizează Viceprim-Ministrul României.

În consecință, se fac demersuri de către acesta din urmă la Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, care în data de 17 mai 2016, comunică Avocatului Poporului următoarele:

„Ca urmare a proceselor succesive de reconstituire a dreptului de proprietate, în România există o suprafață totală de 586 mii ha. păduri aflate în proprietate privată ale căror suprafețe sunt mai mici sau egale cu 30 ha.

Indiferent de forma de proprietate, administrarea sau asigurarea serviciilor silvice pentru întregul fond forestier național este obligatorie și se realizează prin ocoale silvice, conform prevederilor art. 10 din Legea nr. 46/2008 - Codul silvic, republicată, cu modificările ulterioare.

Administrarea sau serviciile silvice pentru toate categoriile de proprietari se a și gură de către ocoalele silvice numai pe bază de contract, iar prestarea activităților menționate în contract se efectuează contra cost.

În scopul gestionării durabile a fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice și a celui proprietate publică și privată a unităților administrativ-teritoriale, statul are obligația să aloce anual de la buget, prin bugetul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură, sume pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha., indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație, conform prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 46/2008 - Codul silvic”.

Abia acum se conturează cu claritate magnitudinea demersului și valoarea uriașă a sumelor necesare pentru respectarea dreptului proprietarilor de fond forestier, conferit de legiuitor, însă neaplicat până la acea dată de administrația publică.

În paralel, petentul sesizează Direcția Generală pentru Agricultură și Dezvoltare Rurală din cadrul Comisiei Europene, cu privire la acordarea sau intenția de instituire de ajutoare de stat având ca temei prevederile Codului silvic sens în care a solicitat următoarele informații:

- dacă s-au acordat ajutoare de stat în baza prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Codul silvic;
- dacă s-a notificat sau este în curs de notificare o măsură de ajutor de stat în baza acestei prevederi;
- informații despre obligativitatea încheierii contractului de pază cu ocolul silvic, din perspectiva evaluării unui potențial mecanism de ajutor de stat.

Interpelat de către Comisia Europeană, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a comunicat Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale următoarele informații, în vederea transmiterii către Comisie:

- care sunt prevederile legale din Codul silvic referitoare la obligațiile proprietarilor de fond forestier cu privire la asigurarea administrării sau a serviciilor silvice;

- că autoritățile române nu au acordat ajutoare de stat pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha;

- că autoritățile române nu au solicitat Comisiei Europene aprobarea unei scheme de ajutor de stat pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha, indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație, conform art. 97 alin. (1) lit. a) din Codul silvic.

În vederea aducerii la îndeplinire a prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Codul silvic și pentru asigurarea integrității pădurilor deținute de proprietarii cu suprafețe mai mici sau egale cu 30 ha. s-a estimat necesarul anual de fonduri de 58,6 mil lei (586.000 ha. x 100 lei/an/ha.), ce trebuie inclus în bugetul autorității publice centrale care răspunde de silvicultură.

Astfel, Avocatul Poporului, obține alte 2 elemente importante pentru soluționarea problematicii cu care a fost investit, respectiv, posibila sursă de finanțare și estimarea necesarului anual de fonduri.

În paralel, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale comunică Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor, în vederea transmiterii către Comisia Europeană, următoarele două scenarii:

1. Instituirea unei scheme de ajutor de stat pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha, indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație, conform prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea 46/2008 - Codul silvic, - situație care presupune un efort bugetar anual de 58,6 mil lei;

2. Elaborarea unui proiect de Lege prin care să se abroge art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea 46/2008 - Codul silvic, care prevede asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha, indiferent dacă aceasta este sau nu este cuprinsă într-o asociație - situație în care toți proprietarii de fond forestier, indiferent de suprafața proprietății, sunt obligați să aibă administrare sau servicii silvice finanțate din surse proprii.

Din fericire, în ședința Guvernului din 13 aprilie 2016, s-a stabilit ca în perioada următoare Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor să elaboreze un memorandum în vederea conformării prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 46/2008 - Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare.

Trebuie precizat că decizia de a acorda ajutor de stat a revenit în totalitate autorităților române, a căror obligație față de Comisie este de a notifica în prealabil măsura de ajutor de stat pentru aprobarea acesteia, iar autoritățile române au confirmat că această măsură nu fusese notificată până la acea dată.

În continuarea demersurilor, Avocatul Poporului a sesizat Primul-Ministru, solicitând să comunice dacă Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a elaborat memorandumul în vederea conformării prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 46/2008 - Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare, și dacă acesta a fost discutat, ulterior, într-o ședință a Guvernului.

Urmare a acestui demers, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, prin adresa din data de 11 iulie 2016, a informat Avocatul Poporului cu privire la faptul că *„memorandumul pentru instituirea unei scheme de ajutor de stat pentru asigurarea integrală a costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha, a fost elaborat de către Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor și a fost transmis spre avizare Ministerului Finanțelor Publice”*.

Față de această situație, Avocatul Poporului a sesizat Ministerul Finanțelor Publice, care în din data de 2 august 2016, răspunde în sensul că *„Memorandumul mai sus menționat a fost returnat Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor în vederea stabilirii regulamentului din legislația europeană aplicabil în cazul schemei de ajutor de stat propuse*.

În funcție de regulamentul european aplicabil, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor va trebui să stabilească dacă este necesară promovarea unui Memorandum cu informațiile solicitate de H.G. nr. 437/2015 pentru procedura de aprobare și conținutul memorandumului prevăzut la art. 7 alin. (1) din O.U.G. nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996.

În cazul în care Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor consideră că sunt aplicabile Orientările Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale în perioada 2014-2020, considerăm că este aplicabil art. 49 alin. (2) din O.U.G. nr. 77/2014 privind procedurile naționale în domeniul ajutorului de stat, precum și pentru modificarea și completarea Legii concurenței nr. 21/1996, situație care nu necesită promovarea Memorandumului”.

Astfel, deși lupta părea câștigată, ea nici măcar nu era aproape de sfârșit, astfel că Ombudsmanul național, revine la Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor pentru a i se comunica dacă a stabilit că este necesară promovarea unui Memorandum în vederea conformării prevederilor art. 97 alin. (1) lit. a) din Legea nr. 46/2008 - Codul silvic, cu modificările și completările ulterioare, sau dacă sunt

aplicabile Orientările Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale în perioada 2014-2020, situație care nu necesită promovarea Memorandumului.

Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, prin adresa nr. 30334/ES din data de 23 decembrie 2016, informează Avocatul Poporului că în data de 23 noiembrie 2016 a fost publicată în Monitorul Oficial al României nr. 944, Hotărârea Guvernului nr. 864 privind aprobarea schemei „Ajutor de minimis pentru asigurarea serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor juridice și fizice care desfășoară activități economice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha.” și a Procedurii de acordare de la bugetul de stat a costurilor serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor juridice și fizice care nu desfășoară activități economice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha. prin care a fost asigurat bugetul necesar decontării costurilor serviciilor silvice pentru persoanele juridice și fizice care au în proprietate terenuri forestiere cu suprafața totală mai mică sau egală cu 30 ha, pentru perioada 2016-2020 estimat la 248,9 milioane lei (peste 55,5 milioane EURO), din care pentru anul de referință 2016 bugetul necesar este de 14,5 milioane lei.

În consecință, după o serie de demersuri care au durat mai mult de 1 an de zile, ca urmare a eforturilor susținute ale Avocatului Poporului și a echipei acestuia, se facilitează finanțarea costurilor administrării, precum și a serviciilor silvice de la bugetul de stat, respectiv punerea în aplicare efectivă a dispozițiilor art. 97 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic

C. Demersurile Avocatului Poporului întreprinse în scopul aprobării Normelor metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale prevăzute la art. 99 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic

Prin petiția înregistrată la instituția Avocatul Poporului în 24 noiembrie 2015, doamna Alina, sesizează Avocatul Poporului în contextul dreptului persoanei vătămate de o autoritate publică, reglementat de art. 52 și al dreptului de proprietate privată, garantat de art. 44 din Constituția României, reclamând faptul că nu au fost aprobate Normele metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale prevăzute la art. 99 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, republicată.

Potrivit art. 99 alin. (1) din Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic, republicată: „Normele metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale prevăzute la art. 98 se aprobă prin hotărâre a Guvernului, la propunerea autorității publice centrale care răspunde de silvicultură, în termen de 90 de zile de la data intrării în vigoare a prezentului Cod”.

Față de această situație, Avocatul Poporului a sesizat ministrul Mediului, Apelor și Pădurilor, care în data de 9 mai 2016 răspunde în sensul că: „Hotărârea

Guvernului nr. 861/2009 pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control al sumelor anuale destinate gestionării durabile a fondului forestier proprietate privată a persoanelor fizice și juridice și a celui proprietate publică și privată a unităților administrativ-teritoriale și pentru aprobarea Procedurii de realizare a serviciilor silvice și de efectuare a controalelor de fond, prevede la art. 6 alin. (2) că «Toate formele de sprijin prevăzute în Legea nr. 46/2008, cu modificările și completările ulterioare, vor fi continuate după data de 1 ianuarie 2010 numai după primirea deciziei favorabile a Comisiei Europene privind ajutoarele de stat»”.

Acordarea tuturor formelor de sprijin în sectorul forestier, prevăzute de legislația națională, se poate face începând cu data de 1 ianuarie 2010 numai după avizarea schemelor de ajutor de stat de către Comisia Europeană privind ajutoarele de stat, conform Liniilor directoare privind ajutoarele de stat în sectorul agricol și forestier în perioada 2007-2013 (nr. 2006/C 319/01).

Astfel, Ministerul Mediului și Pădurilor, la solicitarea Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, a elaborat, în baza Legii nr. 74/2010 pentru aprobarea Ordonanței Guvernului nr. 14/2010 privind măsuri financiare pentru reglementarea ajutoarelor de stat acordate producătorilor agricoli, un proiect de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a ajutorului de stat pentru compensații reprezentând contravaloarea masei lemnoase pe care proprietarii nu o recoltează datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice, necesare acoperirii costurilor reclamate de gestionarea durabilă a pădurilor situate în siturile de importanță comunitară Natura 2000.

Pentru perioada 19.07.2012-31.12.2013, Comisia Europeană a avizat favorabil acordarea ajutoarelor de stat persoanelor fizice și juridice pentru pădurile incluse în T1 și T2 din cadrul siturilor Natura 2000 prin Decizia Comisiei Europene nr. C(2012)5166final/19.07.2012⁸.

Ministerul Mediului și Pădurilor a elaborat proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a ajutorului de stat pentru compensații reprezentând contravaloarea masei lemnoase pe care proprietarii nu o recoltează datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice, necesare acoperirii costurilor reclamate de gestionarea durabilă a pădurilor situate în siturile de importanță comunitară Natura 2000, care nu a fost adoptat de Guvern.

Întrucât Proiectul de Hotărâre mai sus amintit nu a fost adoptat de Guvern în perioada de valabilitate a Deciziei Comisiei Europene nr. C(2012)5166final/19.07.2012, Comisia Europeană a emis Decizia Comisiei Europene nr. C(2013)9369final/18.12.2013 de prelungire a acestui acord până la data de 30.06.2014.

⁸ https://ec.europa.eu/competition/state_aid/cases/241809/241809_1354242_76_1.pdf.

Până la data de 30.06.2014 proiectul de Hotărâre a Guvernului nu fusese aprobat și nu a fost publicat în Monitorul Oficial al României.

După publicarea în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în data de 01.07.2014 a Orientărilor Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale pentru perioada 2014-2020 (2014/C 204/01)⁹, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a elaborat un nou proiect de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă.

În data de 21 ianuarie 2016, acest proiect de Hotărâre a Guvernului a fost postat pe site-ul MMAP și transmis la ministerele avizatoare pentru observații și propuneri.

Ca urmare a propunerilor și observațiilor primite de la ministerele avizatoare, proiectul de hotărâre a fost modificat, și urma ca acesta să fie transmis spre avizare la Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, precum și Comisiei Europene.

Astfel, finanțarea acestei forme de sprijin devenea posibilă numai după primirea avizului Comisiei Europene, adoptarea în Guvernul României și publicarea în Monitorul Oficial al României, partea I, a proiectului de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă.

În consecință, Avocatul Poporului sesizează Șeful Cancelariei Primului-ministru și ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale.

Ministrul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, răspunde în data de 6 iunie 2016 în sensul că:

„Având în vedere solicitarea dvs. privind avizarea de ministerul nostru a noului proiect de Hotărâre pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare, și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă, dorim să vă aducem la cunoștință următoarele:

Pe parcursul anului 2015 și începutul anului 2016, Ministerul nostru pe proiectul de act normativ menționat, a punctat Ministerului Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAP) mai multe observații în ceea ce privește corespondența între legislația națională și cea comunitară în domeniul ajutorului de stat și politica de dezvoltare rurală.

---

⁹ [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0701\(01\)&from=nl](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/RO/TXT/PDF/?uri=CELEX:52014XC0701(01)&from=nl).

Precizăm că, până la data prezentei, MMAP nu a confirmat o decizie asupra textului final de act normativ, drept urmare, ministerul nostru nu a notificat Comisiei Europene o schemă de ajutor de stat aferentă proiectului de Hotărâre de Guvern (acordarea de compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă), în vederea obținerii deciziei favorabile de acordare a schemei de ajutor de stat”.

Față de această situație, Avocatul Poporului se adresează Primului-Ministru în exercițiu la acea dată, solicitând informarea cu privire la măsura în care Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor a luat o decizie asupra textului final de act normativ în vederea notificării Comisiei Europene a schemei de ajutor de stat aferentă proiectului de Hotărâre de Guvern.

Urmare a acestui demers, Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, comunică instituției Avocatul Poporului aceleași informații furnizate anterior, fără a preciza dacă a luat o decizie asupra textului final de act normativ în vederea notificării Comisiei Europene a schemei de ajutor de stat aferentă proiectului de Hotărâre de Guvern, motiv pentru care ombudsmanul național continuă demersurile către minister, până când, în data de 22 august 2016, acesta notifică faptul că:

„a elaborat proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă conform Orientărilor Uniunii Europene privind ajutoarele de stat în sectoarele agricol și forestier și în zonele rurale pentru perioada 2014-2020 (2014/C 204/01) publicate în Jurnalul Oficial al Uniunii Europene în data de 01.07.2014.

Proiectul de Hotărâre a Guvernului a fost transmis la ministerele avizatoare care au formulat propuneri și observații. Ulterior acesta a fost refăcut în concordanță cu propunerile și observațiile primite și a fost transmis la Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale care a notificat Comisia Europeană cu privire la acordarea compensațiilor reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă”.

Față de această situație, Avocatul Poporului se adresează Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, solicitând informații referitoare la răspunsul Comisiei Europene la notificare, precum și cu privire la data când proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă va fi discutat într-o ședință a Guvernului.

Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, informează Avocatul Poporului în data de 21 septembrie 2016 că:

„- La sfârșitul lunii iulie, Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale (MADR) a primit de la Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor (MMAP) proiectul de act normativ intitulat „Proiect de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a compensațiilor reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă”;

- În ceea ce privește schema de ajutor de stat indusă în proiectul de Hotărâre de Guvern mai sus menționat, vă informăm că în 02.08.2016, în baza acordului dat de reprezentanții MMAP, reprezentanții MADR au notificat schema de ajutor de stat la Comisia Europeană.

- Conform procedurii Comisiei Europene: „Termenul de două luni pentru analizarea proiectului începe să curgă din ziua următoare celei în care s-a primit notificarea de către Comisie. Dacă după o analiză preliminară notificarea pare a fi incompletă, autoritățile române vor fi informate. În acest caz, termenul de două luni pentru analizarea proiectului nu începe să curgă decât după ce sunt primite informațiile suplimentare necesare Comisiei pentru analizarea ajutorului notificat”.

Luând în considerare cele menționate, vă informăm că până la data prezentei, autoritățile române nu au primit niciun punct de vedere din partea CE”.

Astfel, după expirarea termenului de două luni pentru analizarea proiectului, Avocatul poporului se adresează din nou, Ministerului Agriculturii și Dezvoltării Rurale, informații referitoare la răspunsul Comisiei Europene la notificare precum și cu privire la data când proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă va fi discutat într-o ședință a Guvernului.

Ca urmare a răspunsului formulat de Ministerul Agriculturii și Dezvoltării Rurale, în data de 10 noiembrie 2016 se constată faptul că, Comisia Europeană a comunicat o scrisoare de informații suplimentare iar autoritățile române au răspuns în 3 noiembrie 2016, motiv pentru care corespondența dintre cele 2 instituții continuă, iar în data de 1 februarie 2017 ministerul revine cu informarea conform căreia, în luna ianuarie 2017, a fost emisă Decizia Comisiei Europene de acordare a schemei de ajutor de stat cuprinse în proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă.

Față de această situație, Avocatul Poporului revine la Ministerului Apelor și Pădurilor, solicitând informații cu privire la demersurile care se fac pentru

dezbaterea de către Guvern a proiectului de Hotărâre pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă.

În consecință, proiectul de hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a compensațiilor reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă, a fost postat pe pagina www.apepaduri.gov.ro/categorie/anunturi, în data de 13.02.2017, iar cetățenii și instituțiile interesate aveau astfel posibilitatea de a transmite opinii/propuneri/sugestii în termen de 30 de zile la Ministerul Apelor și Pădurilor.

Ulterior, în data de 28 martie 2017, proiectul de Hotărâre a Guvernului intră în procedura de avizare externă, astfel că Avocatul Poporului revine încă o dată la Ministerul Apelor și Pădurilor, solicitând să fie informat cu privire la demersurile care se fac pentru dezbaterea de către Guvern a proiectului de Hotărâre pentru aprobarea Normelor metodologice, ocazie cu care se constată că proiectul se află în procedura de avizare la Ministerul Finanțelor Publice.

Față de această situație, Avocatul Poporului solicită Ministerului Finanțelor Publice, informații cu privire la demersurile care se fac pentru dezbaterea de către Guvern a proiectului de Hotărâre pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control a unor compensații reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă, ocazie cu care se constată că proiectul de Hotărâre a Guvernului pentru aprobarea Normelor metodologice a fost aprobat în cadrul ședinței din data de 30.06.2017.

Astfel, ca urmare a demersurilor mai sus amintite, a fost publicată în Monitorul Oficial cu numărul 526 din data de 6 iulie 2017 Hotărârea Guvernului nr. 447 din 30 iunie 2017 pentru aprobarea Normelor metodologice de acordare, utilizare și control al compensațiilor reprezentând contravaloarea produselor pe care proprietarii nu le recoltează, datorită funcțiilor de protecție stabilite prin amenajamente silvice care determină restricții în recoltarea de masă lemnoasă.

Valoarea totală maximă aferentă schemei pentru perioada 2017-2020 a fost stabilită la suma de 285 milioane lei (circa 63,3 milioane EURO) și a fost suportată de la bugetul de stat, prin bugetul aprobat cu această destinație Ministerului Apelor și Pădurilor, iar valoarea totală maximă aferentă anului 2017 a fost de 19 milioane lei.

IV. Concluzii

Prin prezenta lucrare, am încercat să evidențiem rolul și importanța Avocatului Poporului în demersurile sale de protejare a dreptului de proprietate privată asupra fondului forestier în contextul legislației românești. În ciuda demersurilor sale consistente, desfășurate cu independență și transparență, s-a constatat că implementarea prevederilor legale pentru asigurarea integrală a costurilor administrării și a serviciilor silvice pentru fondul forestier privat deținut de persoane fizice și juridice cu suprafețe de până la 30 ha. a întâmpinat dificultăți majore.

În pofida angajamentelor inițiale ale autorităților, inclusiv Ministerul Mediului, Apelor și Pădurilor, procesul de conformare la prevederile legale și la normele europene în materie de ajutoare de stat a fost unul laborios și anevoios. Disfuncționalitățile și stemice și lipsa unei abordări coerente au condus la tergiversarea soluțiilor și la amânarea implementării măsurilor necesare pentru protejarea drepturilor de proprietate ale cetățenilor.

Este evident că situația expusă în această lucrare subliniază necesitatea consolidării mecanismelor instituționale și a acțiunilor concrete pentru asigurarea respectării drepturilor cetățenilor în domeniul proprietății private, cu atât mai mult în contextul schimbărilor legislative și a cerințelor europene. Avocatul Poporului rămâne un actor important în această dinamică, având responsabilitatea de a veghea la respectarea drepturilor fundamentale și la buna funcționare a instituțiilor statului.

În concluzie, demersurile Avocatului Poporului din România în privința dreptului de proprietate asupra fondului forestier au evidențiat nu doar complexitatea problemelor întâmpinate de cetățeni, ci și necesitatea unei abordări coerente și a unui angajament continuu pentru asigurarea aplicării efective a legii și protejarea drepturilor cetățenești.

Bibliografie

- Berceanu B., *Istoria constituțională a României, în context internațional*, Ed. Rosetti, București;
- Muraru Ioan și Constantinescu Mihai, *Studii constituționale*, Vol. I, Ed. Actami, 1995, București;
- Drepturile omului nr. 1/1992, Jorge L. Maiorano, „Ombudsmanul și protecția drepturilor omului”;
- Codului civil de la 1864,
- Constituția României,

-
- Constituția României din 1948,
  - Constituția României din 1952,
  - Constituția României din 1965,
  - Hotărârea Guvernului nr. 864 privind aprobarea schemei *„Ajutor de minimis pentru asigurarea serviciilor silvice pentru fondul forestier proprietate privată a persoanelor juridice și fizice care desfășoară activități economice, dacă suprafața proprietății forestiere este mai mică sau egală cu 30 ha.”*
  - Hotărârea Guvernului nr. 447 din 30 iunie 2017.
  - Legea nr. 35/1997 privind organizarea și funcționarea instituției Avocatul Poporului, republicată;
  - Legea nr. 46/2008 privind Codul silvic Decizia Comisiei Europene nr. C(2012)5166final/19.07.2012.